

Rady pre maturantov, ako čo najlepšie napísať test a sloh zo slovenského jazyka a literatúry

Milí maturanti, v utorok 17. marca nás čakajú písomné maturity zo slovenského jazyka a literatúry. Prečítajte si niekoľko rád, ako úspešne zvládnuť maturitu zo SJL.

Na čo sa sústrediť pri teste

- Úlohy v testoch sa z roka na rok opakujú, preto si dôkladne preriešte testy **zavesené na stránkach NÚCEM-u** (nájdete ich aj na : <https://www.matura.sk/maturitne-testy/slovensky-jazyk-a-literatura>) a preštudujte si katalóg cieľových požiadaviek.
- Absolútne sa sústreďte na **úlohy zamerané na čítanie s porozumením** (napr. čo vyplýva/nevyplýva z textu, čo v texte vyjadruje uvedená veta a pod.). Tieto úlohy sú zložité (aj keď vyzerajú jednoducho), vyžadujú si sústredenie a detailné čítanie a porozumenie. Pri ich riešení možno postupovať tak, že si prečítate 1. možnosť, overíte ju v texte, či je správna/nesprávna, potom druhú možnosť až po štvrtú.
- **Všímajte si všetky časti úryvku**, ktorým sa začína každá dvojstránka testu (spolu je ich osem) – aj titulok, aj zdroj, prípadne dátum a uvedenie autora textu. **Čítanie s porozumením môže súvisieť aj s týmito informáciami.**
- Ak je súčasťou textu graf, obrázok alebo schéma, treba si dávať pozor, či sa úloha vzťahuje na text alebo práve na priložený graf, obrázok alebo schému.
- V maturitných testoch sa pravidelne objavujú ľahké aj veľmi ľahké úlohy. Nedajte sa pomýliť a nemyslite si, že každá ľahšia úloha je hneď chytákom. Riešte ju tak, ako ostatné.
- **Rozložte si čas na úlohy, využite všetok čas, neponáhľajte sa.** Určite si po vyplnení testu treba všetko skontrolovať (môže sa stať, že nejakú otázku omylom vynecháte a nevyriešite ju, hoci by ste ju vedeli).
- Využívajte aj vylučovaciu metódu v otázkach s výberom možností.
- **Pripravte sa na to, že v teste sa môže objaviť aj text, ktorému ste sa na hodinách literatúry nevenovali. Vtedy sa úlohy zameriavajú iba na daný úryvok, teda nemôžu sa pýtať na to, čo nevyplýva z úryvku.**
- **Ak je však v teste úryvok z tzv. povinnej literatúry, úlohy môžu súvisieť a s informáciami, ktoré nesúvisia s úryvkom, ale s podrobnou znalosťou povinného diela: autor, postavy, žánrové zaradenie, téma, čas a miesto deja, literárny smer, zápletky a konflikty, kompozícia, typ rozprávača a pod. Pri opakovaní povinnej literatúry sa zamerajte na epiku a drámu, keďže z lyriky môže byť v teste akákoľvek báseň, teda sa nedá na to pripraviť.**
- **V otázkach s výberom odpovede je iba jedna možnosť správna. Môže sa stať, že budú dve podobné možnosti.** Ak nájdete v úlohách zameraných a čítanie s porozumením dve zdanlivo správne možnosti, musíte sa zamerať na úplné detaily textu, na čítanie „medzi riadkami“, na dedukciu a na vlastnú čitateľskú a interpretačnú skúsenosť. **Prečítajte si text ešte raz a absolútne sa**

sústredte na to, ktorá z dvoch podobných odpovedí je správna, najpravdepodobnejšia. Tipovanie sa nemusí vyplatiť.

- **Dávajte pozor na záporné otázky typu čo z textu nevyplýva;** ktorá odpoveď je nesprávna a pod., ktoré sa často mýlia (pod vplyvom nesústredenia sa) s otázkami typu čo vyplýva z textu, ktorá odpoveď je správna a pod. Slovesá v záporných otázkach sú podčiarknuté.
- V úlohách na doplnenie správnej odpovede treba vpísať odpoveď **v súlade s pravopisom, najmä ak je úloha zameraná na pravopis alebo gramatiku.** V týchto odpovediach treba niekedy **rozlišovať veľké a malé písmená.** Teda nemožno vždy vpisovať odpovede paličkovým písmom. **Dodržte čitateľnosť písma,** aby ste sa nepripravili o bod z dôvodu nedešifrovateľnosti vašej odpovede.
- **Píšte len modrým alebo čiernym perom** (nie plniacim, nie ceruzkou). **Nevyužívajte bielidlo.**
- **Nepoložte odpoveďové háčky na seba (sú samoprepisovacie).**
- Administrátor (dozor) neodpovedá na otázky súvisiace s jednotlivými položkami testu. V prípade, že by vám poradil, jeho odpoveď nemusí byť správna, keďže administrátor nie je slovenčinár. Spoliehajte sa na vlastné vedomosti.
- Neodpisujte. Ani spolužiak jednotkár v „maturitnom strese“ nemusí vedieť správnu odpoveď. Spoliehajte sa na seba. Často sa stáva, že maturujúci získa odpoveď od spolužiaka, no potom zistí, že bola nesprávna, pričom jeho zamýšľaná odpoveď bola správna. Ak ste vynikajúci žiak, buďte sebecký a nikomu neradte – môže vás to vyrušovať a ľahko sa pomýlite.
- Nedajte sa zviať „únikmi“ testov na internete. Nestrácajte s nimi čas. Keby aj došlo k úniku, úlohy sa môžu v hodnotení anulovať, nič tým teda nezískate, iba stratíte čas.
- **Nevyrušujte, nepoužívajte t'aháky, mobily, mp3 prehrávače, slúchadlá – za porušenie možno maturujúceho vylúčiť.**

Na čo sa sústrediť pri slohu

- **Využite čas (15 minút) na výber žánru.** Vyberajte si žáner, ktorý sa vám najlepšie píše, z ktorého ste mali v rámci kontrolných písomných prác najlepšie výsledky. Pozrite si staré slohy, ktoré vám môže učiteľ pred písomnými maturitami rozdať.
- **Píšte len modrým alebo čiernym perom** (nie plniacim, nie ceruzkou). Nevyužívajte bielidlo.
- **Administrátor (dozor) neodpovedá na otázky súvisiace so slohom.** V prípade, že by poradil, jeho rada nemusí byť správna, keďže administrátor nie je slovenčinár. Spoliehajte sa na seba.
- **Nedajte sa zviať „únikmi“ maturitných tém** na internete. Nestrácajte s nimi čas. Keby sa tak stalo, témy sa dajú veľmi rýchlo nahradiť aj hodinu pred maturitou.
- **Rozvrhnite si čas na písanie konceptu a čistopisu.** Je nutné prečítať si koncept pred prepísaním minimálne raz (vtedy vychytáte najviac chýb). Aj čistopis si aspoň raz prečítajte. Využite všetok čas, neponáhľajte sa.

- **Naštudujte si kritériá na písanie slohových prác** – nájdete ich TU. Pozrite si zošity s povinnými maturitnými žánrami, ktoré ste v jednotlivých ročníkoch preberali a cvičné slohy.
- **Pozrite si maturitné témy a žánre z predchádzajúcich ročníkov** na stránkach NÚCEM-u.

Aký žáner si vybrať

- **Úvaha:** píšete o moderných názoroch; neprotirečte si v názoroch (stáva sa, že v závere maturant poprie svoj názor uvedený v jadre); zachovajte subjektivnosť – neprejdite k výkladu; úvahu píšete v 1. os. singuláru; snažte sa o originalnosť; môžete využiť citáty a mottá; využívajte rôznorodé umelecké prostriedky (nielen prirovnania a epitetá); zachovajte trojčlennú kompozíciu (môžete však experimentovať, ak máte talent na písanie); cieľom úvahy je získať si adresáta pre svoj názor.
- **Výklad:** pridrievajte sa objektívneho vysvetľovania, argumentácie a logiky textu; dodržujte trojčlennú kompozíciu; využívajte štylizované prostriedky náučného štýlu (napr. pasíva, termíny, parentézy, zložené súvetia, polovetné konštrukcie); vyjadrujte sa neosobne, objektívne, vecne; pozor, úvaha, výklad a diskusný príspevok sa často zamieňajú – poriadne si pozrite rozdiely medzi nimi; výklad sa ako žáner vyberá na písomnú maturitu zriedkakedy.
- **Diskusný príspevok:** využívajte argumentáciu; kombinujte objektivitu (aj prvky náučného štýlu) so subjektivitou (prvky rečníckeho štýlu); myslíte na to, že je to žáner rečníckeho štýlu (oslovujeme adresáta, používajú sa diskusné frázy: ak môžem pripomenúť, dovoľm si nesúhlasiť, treba zdôrazniť); dodržujte trojčlennú kompozíciu (aj oslovenie a poďakovanie za pozornosť); využívajte prvky agitácie (presvedčovania v prospech veci); píšete v 1. os. singuláru; chybou je písanie veľkého písmena na začiatku osobných zámen (nie Vy, Vás, Vaši, Tvoj ale vy, vás, vaši, tvoj) – diskusný príspevok predsa nie je list.
- **Charakteristika osoby:** spomeňte viacero vlastností (vnútorných i vonkajších) z rôznych oblastí; pristupujte k opisu komplexne; môžete vložiť aj krátke rozprávanie, krátke úvahu, motto; stanovte si kompozíciu charakteristiky a držte sa jej (od vnútorných vlastností k vonkajším alebo naopak a pod.); využívajte priamu i nepriamu charakteristiku.
- **Rozprávanie (môže byť aj umelecké):** vložte do rozprávania: pointu – konflikt – dej – riešenie – napätie – ideu; zvolte si kompozíciu (odporúča sa trojčlenná, ale možno experimentovať, ak ste talentom v písaní, napr. in medias res); využite aj pásmo rozprávača a pásmo postáv – treba si pozrieť zápis priamej reči a tri polohy uvádzacej vety; využívajte rôznorodé (aj umelecké) jazykové prostriedky; funkčne sa môžu využívať aj subštandardné (nespisovné) a expresívne slová.
- **Beletrizovaný životopis:** môže byť o vás alebo o literárnej postave, prípadne o známej osobnosti; treba ho založiť na príbehovosti a opise; beletrizovaný životopis je štylistickou opozíciou k administratívemu – obsahuje údaje z administratívneho životopisu, ale ich uvádzanie je voľnejšie, umeleckejšie a v súvislých vetách (napr. narodil som sa v jeden biely januárový den); stanovte si kompozíciu (môže byť aj in medias res, retrospektíva); využívajte rôznorodé umelecké prostriedky (nie samé prirovnania a zdobneniny); píše sa v 1. os. singuláru; môže byť aj vtipný alebo karikatúrny.
- **Umelecký opis:** neafektujte, neprechádzajte do gýču; zachovajte subjektivnosť a metaforickosť (nevyužívajte iba zdobneniny a prirovnania); využívajte expresívne

slová; stanovte si kompozíciu (možno experimentovať); snažte sa o emocionálnosť a estetický zážitok (nie sentimentalita); číslice v umeleckom štýle treba písať slovom (aj v úvahe, rozprávaní a slávnostnom prejave, teda v žánroch, ktoré sú subjektívnejšie a umeleckejšie).

- **Slávnostný prejav:** využívajte prvky rečníckeho štýlu (diskusné frázy); zachovajte trojčlennú kompozícia (aj oslovenie a poďakovanie), snažte sa o originalnosť; prihovárajte sa adresátovi (nepíšte osobné zámená s veľkým písmenom); využívajte rôznorodé umelecké prostriedky; môžete vsunúť krátke rozprávanie, úvahu.

Veľa šťastia v utorok, držím Vám palce!!!!